

КУЗЬМІНА М.О.

*доктор філософії зі спеціальності «Соціальна робота», доцент,
доцент кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасне суспільство перебуває у стані постійних трансформацій, які обумовлюються глобалізаційними процесами, технологічними інноваціями, соціально-економічними змінами та новими викликами безпеці. Військові конфлікти, масова міграція, екологічні катастрофи, демографічні зрушення, економічні кризи, пандемії – все це створює передумови для поглиблення соціальних проблем та формує нові завдання для системи соціальної роботи.

Соціальна робота як професійна діяльність спрямована [1] на підтримку вразливих груп населення, забезпечення їх прав, інтеграцію у суспільство та розвиток соціального капіталу. Водночас сучасні виклики зумовлюють необхідність впровадження інноваційних підходів, що базуються на міждисциплінарному співробітництві, використанні цифрових технологій та переорієнтації з патерналістської моделі допомоги на партнерську.

Основні сучасні виклики соціальної роботи.

1. Військові конфлікти та їхні наслідки.

Україна сьогодні стикається з безпрецедентними соціальними проблемами, спричиненими війною: внутрішньо переміщені особи [2], ветерани, сім'ї загиблих, люди з інвалідністю внаслідок бойових дій потребують комплексної допомоги.

2. Міграційні процеси та інтеграція.

Мільйони українців вимушено покинули свої домівки. Це вимагає нових механізмів соціальної інтеграції та співпраці з міжнародними організаціями.

3. Соціально-економічна нерівність [3].

Зростання рівня бідності, безробіття, соціальної ізоляції, особливо серед літніх людей та осіб з інвалідністю, створює потребу в адаптивних програмах соціальної підтримки.

4. Пандемії та виклики здоров'ю.

COVID-19 продемонстрував [4] важливість дистанційних форм надання послуг, психологічної підтримки та роботи з громадами.

5. Цифрова трансформація.

Розвиток цифрових сервісів [5] відкриває нові можливості для соціальної роботи, але водночас породжує ризики цифрової нерівності.

Інноваційні підходи в соціальній роботі

1. Цифровізація та онлайн-сервіси.

- створення єдиних електронних реєстрів отримувачів допомоги;
- застосування мобільних додатків для консультацій та кризової підтримки;

- розвиток онлайн-груп взаємодопомоги.

2. Міжсекторальна співпраця.

Соціальна робота інтегрується з медициною, освітою, правом, психологією, що забезпечує комплексний підхід до проблем клієнта.

3. Громадоцентричний підхід [6].

Залучення громад до процесу ухвалення рішень, створення локальних центрів підтримки, розвиток волонтерства та соціального підприємництва.

4. Травма-орієнтований підхід [7].

У роботі з особами, які пережили війну чи насильство, важливе місце займають методики психологічної реабілітації, арт-терапія, групова підтримка.

5. Партнерська модель [8] взаємодії.

Клієнт розглядається не як пасивний отримувач допомоги, а як активний учасник процесу прийняття рішень.

Перспективи розвитку соціальної роботи:

- Професіоналізація та підвищення кваліфікації. Необхідне системне навчання фахівців з урахуванням міжнародних стандартів та інноваційних методик.

- Міжнародна співпраця. Досвід ООН, ЄС, Червоного Хреста та інших організацій стає важливим ресурсом для України.

– Розвиток соціальних інновацій. Соціальне підприємництво, стартапи у сфері допомоги, благодійні цифрові платформи стають новим напрямком діяльності.

– Формування культури соціальної солідарності. Розвиток волонтерства та благодійності як невід’ємної частини громадянського суспільства.

Соціальна робота в умовах сучасних викликів потребує глибокої модернізації, орієнтації на інноваційні технології та партнерську модель взаємодії. Майбутнє цієї сфери залежить від здатності фахівців адаптуватися до нових реалій, залучати громади та впроваджувати інновації.

Таким чином, розвиток соціальної роботи в Україні має відбуватися у трьох ключових напрямках:

- цифрова трансформація та інновації;
- підвищення професіоналізму та міждисциплінарність;
- розвиток культури солідарності й партнерства в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Kuzmina M. O. Training of Future Social Work Specialists : New Approaches to Forming Professional Competence in Higher Education / *National University "Zaporizhzhia Polytechnic". Warsaw : East European Association of Scientists*, 2025. 203 p. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15288534>.
2. Балухтіна О. М., Кузьмін В. В., Кузьміна М. О. Діяльність притулків для жінок, які постраждали від домашнього насильства в Україні : проблеми та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Соціальна робота*. 2022. № 1. С. 13-18. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2022/8-1/2>.
3. Кузьміна М. О. Наукові рефлексії спектра професійних компетенцій випускників спеціальності 231 «Соціальна робота». *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 1(4). С. 166-176. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-15>.
4. Кузьміна М. О. Розробка організаційних умов формування професійних компетентностей майбутнього випускника закладу вищої освіти на прикладі спеціальності «231 – соціальна робота». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2023. Вип. 91. С. 131-136. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.27>.
5. Кузьміна М. О., Масюк О. П., Кузьмін В. В., Мещан І. В. Соціальне партнерство як інструмент підготовки соціального працівника у закладі вищої освіти. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 2(5). С. 168-176. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-18>.
6. Кузьміна М. Проблеми формування професійної компетентності соціальних працівників : зарубіжний та вітчизняний досвід. *Вісник Humanitas*. 2022. № 1. С. 50-60. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.8>.
7. Стадник А. Г., Кузьміна М. О., Шеховцов О. В. Теоретичні підходи до організації соціально-психологічної роботи з сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування. *Габітус*. 2024. Вип. 58. С. 98-103. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.58.15>.

VI ВСЕУКРАЇНЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»

8. Стадник А., Кузьмін В., Кузьміна М., Мещан І. Правові засади соціальної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування в Україні. *Всичливість. Humanitas*. 2024. № 2. С. 51-58. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.8>.